

ผลของการพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพต่อภาวะสุขภาพของ ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง และความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ หน่วยไตเทียม

Effect of using Primary Nursing with Health Information Provision on Health Status of Patients with Chronic Renal Failure and Satisfaction of Nurses, Hemodialysis Units

เรือเอกหญิงธิดารัตน์ เพชรชัย*

กัญญดา ประจุศิลป์**

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ก่อนและหลัง การใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ 2) ศึกษาความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ หน่วยไตเทียม ต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง จำนวน 30 คนและพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมทั้งหมดจำนวน 6 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด เครื่องมือในการทดลอง คือ โครงการอบรมการพยาบาลเจ้าของไข้ คู่มือการพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ ข้อมูลสุขภาพ แผนการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ภาพพลิกประกอบการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง และคู่มือการปฏิบัติตนสำหรับผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะ สุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง และแบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ ได้รับการตรวจสอบความตรงตาม เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .80 และ .85 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบที (t - test)

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังหลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.621) ดีกว่าก่อนการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ ($\bar{X}$ = 3.09 , S.D. = 0.636) แต่ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05
2. พยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมมีความพึงพอใจโดยรวม ต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูล สุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 4.535)

Abstract

The purpose of this quasi-experimental research were 1) to compare patient' health status before and after using primary nursing with health information provision and 2) to study satisfaction of hemodialysis nurses after using primary nursing with health information provision on chronic kidney disease patient. Participants were 30 chronic kidney disease patients and 6 hemodialysis nurses selected by purposive sampling. The research instruments were the primary nursing training primary nursing with health information handbook primary, lesson plan of health information, health information poster and self care.

* นิสิตหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Manual for patient with chronic kidney disease. Research data were obtained by questionnaires of the health status of the patient with chronic kidney disease and the nurses' satisfaction. All instruments were tested for content validity by group of experts. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and *t* - test statistic.

Major finding were as follows:

1) The health status of chronic kidney disease patients after using the primary nursing with health information provision ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.621) was higher than before using primary nursing with health information provision ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.636) but no significant difference at the .05

2) Satisfaction of hemodialysis nurse after using primary nursing with health information provision on chronic kidney disease patient was at the high level ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 4.535)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญของโลก ที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ในประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายจำนวน 62.5 รายต่อประชากร 1 ล้านคนต่อปี และยังมีผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้น 156.56 ราย ต่อประชากร 1 ล้านคนต่อปี เนื่องจากเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องได้รับการบำบัดทดแทนไต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ การรักษาในปัจจุบันมี 3 วิธี คือ การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การปลูกถ่ายไต และการล้างไตทางช่องท้อง โดยคิดเป็นการฟอกเลือดร้อยละ 88 การล้างไตทางช่องท้องร้อยละ 5 และการผ่าตัดเปลี่ยนไตร้อยละ 7 (พรรณบุปผา ชูวิเชียร, 2551) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมเป็นการรักษาที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยมีหลักการ คือ การกำจัดของเสียในร่างกายโดยใช้เครื่องไตเทียมเพื่อดึงน้ำและของเสียออกจากเลือดของผู้ป่วย ทำให้ระดับของเสีย

ในร่างกายลดลง สามารถลดภาวะแทรกซ้อนจากโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย และช่วยยืดอายุของผู้ป่วย (Daugirdas, Blake & Ing, 2007) โดยเป้าหมายของการรักษาด้วยการฟอกเลือดในผู้ป่วยเหล่านี้ คือพยายามทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาวใกล้เคียงคนปกติ ลดภาวะความเจ็บป่วย ลดภาวะทุพโภชนาการ มีคุณภาพชีวิตและภาวะสุขภาพที่ดี (อุดม ไกรฤทธิชัย, 2551) จากข้อมูลสถิติหน่วยไตเทียมโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พ.ศ.2551 พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมจำนวน 182 คน รวมการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมทั้งหมด 5,809 ครั้ง ซึ่งการจัดระบบบริการพยาบาลในปัจจุบันเป็นการแบ่งการดูแลผู้ป่วยตามหน้าที่ (function modality) โดยมีการให้ข้อมูลด้านการรักษา และข้อมูลสุขภาพ ในระยะเริ่มต้นของการรักษา ส่วนขณะที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาแล้วนั้น เมื่อพบภาวะผิดปกติ จึงจะมีการให้ข้อมูลสุขภาพเป็นรายๆ ไป อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ โดยการมอบหมายงานในลักษณะนี้ พยาบาลที่ได้รับมอบหมายจะถูกหมุนเวียนสลับเปลี่ยนหน้าที่ในแต่ละวัน ร่วมกันในการรับผิดชอบผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลจากพยาบาลหลายๆ คน (Manthey, Ciske, Robertson & Harris, 1970)

ขณะเดียวกันพยาบาลอาจขาดความสนใจต่อความต้องการของผู้ป่วยและไม่เข้าใจปัญหาของผู้ป่วยอย่างแท้จริง (Blair, Sparger, Walts & Thompson, 1982) และในการบันทึกการพยาบาล ไม่มีการเขียนแผนการพยาบาล หรือการวางแผนการจำหน่ายล่วงหน้า นอกจากนั้น การที่พยาบาลใช้เวลาส่วนใหญ่กับงานเอกสาร (Perälä and Hentinen, 1989) จึงอาจทำให้การดูแลผู้ป่วยไม่มีคุณภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ผลของการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ ต่อภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง และความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลไตเทียมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรม Wilson & Dawson (1989) ได้ศึกษาถึงการปฏิบัติงานในระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ พบว่า พยาบาลเห็นความสำคัญในการวางแผนการพยาบาล นอกจากนี้ระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ยังเป็นรูปแบบบริการพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยอย่าง

สมบูรณ์แบบ (comprehensive care) นั่นคือ ผู้ป่วยได้รับการตอบสนองความต้องการโดยรวม ทั้งด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อภาวะสุขภาพ อีกทั้งมีการประสานงานอย่างต่อเนื่อง (coordinate) นอกจากนี้ Piper (1991) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติในระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ พบว่า พยาบาลและผู้ป่วยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการประสานงานเพิ่มขึ้นระหว่างพยาบาลเจ้าของไข้กับผู้ป่วย และพยาบาลเจ้าของไข้กับบุคลากรอื่นๆ ในทีมสุขภาพ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่ต่อเนื่อง รวมทั้งให้การพยาบาลในฐานะปัจเจกบุคคล จากลักษณะของการปฏิบัติงานของพยาบาลเจ้าของไข้ Marram, Barret & Bevis. (1979) ได้กล่าวว่า พยาบาลเจ้าของไข้จะมีลักษณะเฉพาะ 3 ประการด้วยกัน คือ มีความอิสระในตนเอง (autonomy) มีความสำนึกในภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ (accountability) และมีอำนาจหน้าที่ (authority) ตลอดเวลาที่รับผิดชอบผู้ป่วย ซึ่งผลของการใช้การพยาบาลเจ้าของไข่นี้ ส่งผลถึงความพึงพอใจของผู้ป่วยและพยาบาล ทำให้พยาบาลรับรู้ถึงคามมีอิสระและมีการดูแลที่มีคุณภาพ เป็นการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ เชื่อมโยงในความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการวางแผน แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เกิดความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน มีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง และทุ่มเทกำลังในการปฏิบัติงาน ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้น และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบ ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ก่อนและหลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ หน่วยไตเทียม หลังใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง หลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ ดีขึ้น ภายหลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูล

สุขภาพ

2. พยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมมีความพึงพอใจต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ก่อนหลังการทดลอง (Quasi- Experimental One group Pre-test Post-test Design) ประชากร คือ ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่เข้ารับการบำบัดทดแทนไต โดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ณ หน่วยไตเทียม และพยาบาลวิชาชีพทุกคน ที่ผ่านการฝึกอบรมการพยาบาลไตเทียม และปฏิบัติหน้าที่ประจำหน่วยไตเทียมโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่เข้ารับการบำบัดทดแทนไต โดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ณ หน่วยไตเทียม โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวน 30 คน และพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมที่ใช้การพยาบาลผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือวิจัย 3 ชุด คือ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่

1. โครงการอบรมการพยาบาลเจ้าของไข้
 2. คู่มือการพยาบาลเจ้าของไข้สำหรับพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่รับการบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม
 3. แผนการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง
 4. ภาพพลิกประกอบแผนการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง
 5. คู่มือการปฏิบัติตนของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่รับการบำบัดทดแทนไต โดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม
- เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลอง ได้แก่
1. แบบประเมินความรู้เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้
 2. แบบบันทึกการปฏิบัติการพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ
 3. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสอบถามภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง
2. แบบสอบถามความพึงพอใจของพยาบาลในการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .80 และ .85 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กรมแพทยทหารเรือ ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การตอบรับหรือการปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้จะไม่ผลต่อกลุ่มตัวอย่าง หรือการรักษาพยาบาลแต่อย่างใด คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้จะถือเป็นความลับ และนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้เท่านั้น จะไม่มีการเปิดเผยให้กับผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำวิจัยกลุ่มตัวอย่างสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และกลุ่มตัวอย่างสามารถแจ้งออกจากการศึกษาวิจัยได้ตลอดเวลา แม้ว่าการศึกษาวิจัยจะยังไม่เสร็จสิ้น โดยไม่ต้องให้เหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการทดลองเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการทดลอง ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลอง และขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผลการทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ **ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการทดลอง** ผู้วิจัยแนะนำตนเองอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการทำวิจัยพร้อมทั้งแจ้งการพิทักษ์สิทธิ ของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการวิจัย เตรียมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้ โดยใช้เวลา 1 วันในการอบรม **ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลอง** ประเมินความรู้เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลวิชาชีพโดยใช้แบบ

ประเมินความรู้เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้ จากนั้นจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้ หลังอบรม ทำการประเมินความรู้เรื่องการพยาบาลเจ้าของไข้ซ้ำพร้อมอธิบายเพิ่มเติมในข้อคำถามที่ผู้เข้าอบรมตอบผิด ทดลองใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังเป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน และรวบรวมข้อมูลที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อหาแนวทางการแก้ไข ประเมินความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ โดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และเก็บข้อมูลภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง โดยใช้แบบสอบถามภาวะสุขภาพ จึงเริ่มใช้การพยาบาลเจ้าของไข้และการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ในหน่วยไตเทียม โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ใช้เวลาในการทดลอง 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2553 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2553 **ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผลการทดลอง** ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังใช้การพยาบาลเจ้าของไข้และการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง กลุ่มพยาบาล เก็บข้อมูลความพึงพอใจในการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้และการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง กลุ่มผู้ป่วย เก็บข้อมูลภาวะสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาล ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ
 2. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ
 3. การศึกษาภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ระหว่างก่อนและหลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ เป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทดสอบความแตกต่าง โดยใช้สถิติแบบ Paired t - test
 4. การศึกษาความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพ หน่วยไตเทียม ต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพวัดระดับโดยหาความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ และรายด้าน
- การกำหนดการแปลความหมายของคะแนนเป็นดังนี้
- ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.49 ผู้ป่วยมีภาวะสุขภาพต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 ผู้ป่วยมีภาวะสุขภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 5.00 ผู้ป่วยมีภาวะสุขภาพดี
ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียม ทั้งหมด 6 คน ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 38 ปี ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานทางการพยาบาลไตเทียมนาน 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 83.3

2. กลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ได้รับการบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ในการศึกษาทั้งหมด 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 66.7 อายุเฉลี่ย 52 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ จบระดับชั้นมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 56.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 46.7 ส่วนใหญ่ใช้สิทธิเบิกราชการคิดเป็นร้อยละ 60 มาโรงพยาบาลด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 56.7 และต้องมีผู้ดูแลมาส่งคิดเป็นร้อยละ 43.3 ผู้ป่วยส่วนใหญ่จัดหาอาหารด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 56.7 และจัดเตรียมอาหารโดยสมาชิกในครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 43.3 ผู้ป่วยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการรับประทานอาหารให้เหมาะสมกับโรคในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 43.3 ระยะเวลาที่เข้ารับการบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมเฉลี่ย 8 ปี

3. คะแนนภาวะสุขภาพตามการรับรู้ของผู้ป่วย

ไตวายเรื้อรัง ที่รับการบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมด้านต่างๆ ก่อนและหลังการทดลองทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดย คะแนนภาวะสุขภาพด้านจิตใจและสังคม และด้านร่างกายหลังการทดลองแตกต่างกับก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อทำการวิเคราะห์รวมพบว่า ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังตามการรับรู้ของผู้ป่วย หลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง แต่ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพโดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ส่วนความพึงพอใจด้านความสำเร็จ และด้านอำนาจการทำงาน อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.25$ และ 4.10 ตามลำดับ)

อภิปรายผล

1. คะแนนภาวะสุขภาพตามการรับรู้ของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ได้รับการบำบัดทดแทนไตโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมโดยรวมหลังการทดลอง ($\bar{X} = 3.12$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 3.09$) อภิปรายผลการวิจัยได้ว่าการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพมีผลต่อภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง เนื่องจากโรคไตวายเรื้อรังเป็นโรคที่ต้องการการดูแลรักษาที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน การให้ข้อมูลเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งจากแนวคิดการพยาบาลเจ้าของไข้ของ Marram, Barret & Bevis (1979) ที่กล่าวไว้ว่า การพยาบาลแบบเจ้าของไข้ ทำให้พยาบาลเจ้าของไข้มีความเข้าใจผู้ป่วยของตนเองเป็นอย่างดี การกำหนดกิจกรรมพยาบาลด้วยพยาบาลคนเดียวกัน ทำให้พยาบาลสามารถเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย สามารถประเมินได้ว่า ผู้ป่วยมีความรู้ ในเรื่องการดูแลตนเองมากน้อยแค่ไหน และยังขาดความรู้ในเรื่องใดบ้าง และจากการศึกษาของ Pearson (1988) และ MacGuire (1989) พบว่า ผู้ป่วยที่ได้รับการพยาบาลแบบเจ้าของไข้ มีความรู้และมีความสามารถในการ

การช่วยเหลือตนเอง ในการรับประทานอาหาร และยา ได้ดีกว่าผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบทีม และการได้รับข้อมูลสุขภาพ ที่ครบถ้วนตรงตามความต้องการของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองได้ถูกต้องมากขึ้น เมื่อพยาบาลเจ้าของไข้ให้ข้อมูลสุขภาพตามแผน สอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (1995) ที่กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นพฤติกรรมที่บุคคลริเริ่ม และกระทำด้วยตนเองเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งชีวิต และสุขภาพ การดูแลตนเองที่ได้ผลบุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะปฏิบัติ และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายข้อพบว่า หลังการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพทำให้ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังมีความรู้ ในการปฏิบัติตนมากขึ้น สามารถจัดการกับปัญหาสุขภาพของตนเองได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ วนิดา อินทราชา (2538) ที่ศึกษาผลการให้ข้อมูลด้านสุขภาพและพฤติกรรมดูแลตนเองในผู้ป่วยหัวใจวายเลือดคั่ง จำนวน 40 ราย ภายหลังการให้ข้อมูล 1 เดือนพบว่าในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ หลังการให้ข้อมูลสุขภาพสูงกว่าก่อนการให้ข้อมูลด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความพึงพอใจของพยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียมต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ความพึงพอใจด้านความสำเร็จ และด้านอำนาจการทำงาน อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.25 และ 4.10 ตามลำดับ อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า พยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียม มีความพึงพอใจต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ อธิบายได้ว่า การใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพแก่ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง เป็นการมอบหมายงานที่พยาบาลวิชาชีพหน่วยไตเทียม มีความพึงพอใจ เนื่องจาก พยาบาลที่เป็นพยาบาลเจ้าของไข้ ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการดูแลผู้รับ

บริการ เป็นการเปิดโอกาสให้พยาบาลวิชาชีพได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของตนเองในการวางแผนการดูแลผู้รับบริการให้เกิดความต่อเนื่อง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความรับผิดชอบ ในภาระหน้าที่ของการดูแล เกิดความเป็นเอกสิทธิ์และมีอิสระในการให้บริการอย่างเต็มที่ และมีความสามารถในการรายงานผลของการดูแลอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการใช้ระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ ที่กล่าวว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพยาบาลเจ้าของไข้จะมีลักษณะพิเศษ 3 ประการคือ มีความเป็นเอกสิทธิ์และมีอิสระในการให้บริการ มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของการดูแล และมีความสามารถในการรายงานผลของการดูแลอย่างชัดเจน (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2545) เมื่อพิจารณาพบว่า การพยาบาลเจ้าของไข้เป็นลักษณะการบริการที่มีการให้บริการเฉพาะด้านด้วยความรู้ ความชำนาญอย่างแท้จริง เป็นลักษณะการบริการที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิชาชีพ และเป็นการให้บริการตามความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยอาศัยจรรยาบรรณสูงสุดของพยาบาลเจ้าของไข้ที่ให้บริการ ซึ่งเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่บ่งบอกความเป็นวิชาชีพของพยาบาล พยาบาลจะรู้สึกภาคภูมิใจ เกิดความสุข เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ที่สามารถให้การดูแล และช่วยเหลือผู้รับบริการ แล้วเกิดผลสำเร็จ ผู้รับบริการมีความปลอดภัยจากการรับบริการพยาบาล เกิดความต่อเนื่องในการดูแล เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้รับบริการ รวมทั้งยังสอดคล้องกับความเป็นผู้นำในบทบาทของพยาบาลอีกด้วย (สิริกาญจน์ บริสุทธิบัณฑิต, 2540)

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการพยาบาลเจ้าของไข้ ร่วมกับการให้ข้อมูลสุขภาพ ทำให้การรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ดี จึงควรนำไปใช้กับผู้ป่วยไตวายเรื้อรังตั้งแต่วัยเริ่มแรกที่ได้รับการวินิจฉัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพการดูแล
2. จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับมากที่สุดผู้บริหารทางการพยาบาล จึงควรสนับสนุนการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนด้านอำนาจในการทำงานให้แก่พยาบาลวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความพึงพอใจในการใช้การพยาบาลเจ้าของไข้ให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการวิจัย และขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.กัญญดา ประจุศิลป์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของการดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. (2545). [ระบบบริการการพยาบาลเพื่อการประกันคุณภาพ](#). เอกสารการประชุมวิชาการการพัฒนาศักยภาพพยาบาลวิชาชีพเพื่อการประกันคุณภาพบริการพยาบาล. คณะอนุกรรมการสาขาพยาบาลศาสตร์ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- พรรณบุปผา ชูวิเชียร. (2551). [ตำราการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและการพยาบาล](#) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯเวชสาร.
- วนิดา อินทราชา. (2538). [ผลการให้ข้อมูลด้านสุขภาพต่อความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองในผู้ป่วยหัวใจวายเลือดคั่ง](#). วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์ และศัลยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริกาญจน์ บริสุทธิบัณฑิต. (2540). [ผลของการใช้ระบบการมอบหมายงานแบบพยาบาลเจ้าของใช้ต่อการใช้กระบวนการพยาบาล ความเป็นอิสระและความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลและความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อบริการพยาบาล](#). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการพยาบาล ผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุดม ไกรฤทธิชัย. (2551). [Adequacy of Hemodialysis \[ตำราการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและการพยาบาล\]](#) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯเวชสาร.

- Blair, F., Sparger, Walts & Thompson. (1982). Primary nursing in the emergency department: Nurse and patient satisfaction. [Journal of Emergency Nursing](#) 8, 181-186.
- Daugirdas, J. T., Blake, P.G., & Ing, T. S. (2007). [Handbook of dialysis](#) (4th ed.). Lippincott USA: Williams & Wilkins.
- MacGuire, J. (1989). An approach to evaluating the introduction of primary nursing in an acute medical unit for the elderly-I. Principle and practice. [International Journal of Nursing Study](#), 26, 243-251.
- Manthey, M., Ciske, K., Robertson, P. and Harris, L. (1970). Primary nursing: A return to the concept of "my nurse" and "my patient". [Nursing Forum](#), 9, 65-80.
- Marram, G. D., Barret, M. W. & Bevis, E. O. (1979). [Primary nursing: a model for individualized care](#). Saint Louis: Mosbet.
- Orem, D. E., (1995). [Nursing: concept of practice](#) (5th ed.). Saint louis: Mosby-Year Book.
- Pearson, A. (1983). Primary nursing. [Nursing Times](#) 79(40), 37-38.
- Perälä, M. L., and Hentinen, M. (1989). Primary nursing: Opinions of nursing staff before and during implementation. [International Journal of Nursing Studies](#), 26, 231-242.
- Piper, S. (1991). A qualitative study exploring the relationship between nursing and health promotion language, theory and practice. [Nurse Education Today](#), 28, 186-193.
- Wilson, N. M., Dawson, P. (1989). A comparison of primary nursing and team nursing in a geriatric long-term care setting, [International Journal of Nursing Studies](#), 26, 1-13.